

تحلیل راهبردی گردشگری مراتع: تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید از دیدگاه مرتع داران و کارشناسان حوزه تیل آباد - استان گلستان

اللهه سادات حسینی^۱، مژگان سادات عظیمی^{۲*}، حسین بارانی^۲ و ابوالفضل شریفیان بهرمان^۴

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت مرتع، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

۲- نویسنده مسئول، استادیار، گروه مدیریت مرتع، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

پست الکترونیک: azimi@gau.ac.ir

۳- دانشیار، گروه مدیریت مرتع، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

۴- دانشجوی دکتری، گروه مدیریت مرتع، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۹/۱۶

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۷/۲۴

چکیده

گردشگری به عنوان یکی از خدمات زیست بوم‌های مرتعی، همچنین برای حمایت و حفاظت از مراتع در سند توسعه کشورهای دنیا مورد توجه دولت‌ها و مدیران سرزمین قرار گرفته است. هدف از این پژوهش وضعیت سنجی گردشگری مراتع حوزه تیل آباد استان گلستان با استفاده از دیدگاه مرتع داران و کارشناسان و تحلیل راهبردی آن است. از این رو پس از شناسایی عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید گردشگری مراتع به وسیله مصاحبه‌های فردی، وزندهی و اولویت بندی عوامل از طریق پرسشنامه در بین ۶۰ نفر از کارشناسان و مرتع داران انجام شد. تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها با استفاده از مدل SWOT انجام گردید. نتایج نشان داد، از میان عوامل قوت «زیباشناختی فصلی همانند گل‌دهی زعفران در دوره مشخص سال» و «درآمد اقتصادی ناشی از گردشگری مراتع برای مرتع داران» با وزن نهایی ۰/۳۸۹ و ۰/۲۸۷ و از میان عوامل ضعف «نبود سیستم جمع آوری زباله و تأثیر زباله در زیبایی شناختی چشم انداز» و «عدم استفاده از دانش و نیروی بومی مردم محلی برای مدیریت گردشگری» با وزن نهایی ۰/۵۵۲ و ۰/۴۱۳ به ترتیب توسط مرتع داران و کارشناسان به عنوان بالاترین اولویت معرفی شدند. از میان عوامل فرصت «اجرای پروژه بین المللی ترسیب کربن در منطقه و ظرفیت های مالی آن» و «تبادل و ترویج متقابل فرهنگ ها» با وزن نهایی ۰/۵۹۰ و ۰/۶۴۵ و از میان عوامل تهدید «ضعف فرهنگ گردشگری در بین گردشگران و بازدیدکنندگان و نبود فرهنگ منابع طبیعی» با وزن نهایی ۰/۴۴۹ و ۰/۶۹۰ به عنوان بالاترین اولویت معرفی شدند. براساس نتایج مدل، موقعیت راهبردی گردشگری مراتع توسط مرتع داران تدافعی (WT) و توسط کارشناسان رقابتی (WO) تعیین شد.

واژه‌های کلیدی: مدل SWOT، وضعیت راهبردی، اکوتوریسم، خدمات اکوسیستم

مقدمه

امروزه توسعه گردشگری در تمام عرصه‌ها، چه در سطح ملی و منطقه‌ای و چه در سطح بین المللی مورد توجه برنامه ریزان دولتی و شرکت‌های خصوصی قرار گرفته است (Lotfi,

گردشگری به طور فزاینده‌ای نقش اقتصادی مهمی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه دارد. به طوری که

اشتغال منطقه دارد (Ebrahimi & Khosravian, 2005). با این حال، مطالعات نشان داده است که گردشگری در مراتع از آثار منفی نیز برخوردار است. گردشگری در مراتع خواه بلندمدت یا کوتاهمدت، موجب تغییرات در تعداد گونه‌ها، پوشش گیاهی، ساختار خاک و ارتفاع متوسط توده‌های علفی و وضعیت گونه‌ها می‌شود (Dilya et al., 2008; Mac Donald, 2008).

نظر به اینکه گردشگری در مراتع می‌تواند در بردارنده نقاط مثبت و منفی در ابعاد مختلفی باشد، تحلیل وضعیت راهبردی گردشگری برای هر منطقه می‌تواند باعث افزایش دانش و اطلاعات برای برنامه‌ریزی و مدیریت این مهم گردد. در میان مدل‌های تحلیل راهبردی، مدلی به نام SWOT ایجاد شد که برگرفته از حروف اول چهار واژه قوت (Strength)، ضعف (Weakness)، فرصت (Opportunity) و تهدید (Threat) است. ماتریس SWOT یکی از ابزارهای مهم تطابق نقاط قوت و ضعف درون سیستمی با فرصت‌ها و تهدیدهای برون‌سیستمی است که در تصمیم‌های مربوط به انتخاب راهبردی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این روش به‌طور ساده به‌عنوان ابزاری برای بهره‌برداری در مراحل مقدماتی تصمیم‌گیری و به‌عنوان یک پیش‌درآمد در امر برنامه‌ریزی راهبردی در گام‌های کاربردی آینده استفاده می‌شود (Hill & Westbrook, 1997).

هرچند مطالعات اندکی در زمینه گردشگری مراتع و بررسی نقاط قوت و چالش‌های آن در ایران و جهان انجام شده است، اما به ارائه نتایج چند مطالعه در این زمینه پرداخته می‌شود. به‌عنوان مثال، در کشور مغولستان در بررسی وضعیت گردشگری مراتع، نقطه قوت آن بهره‌برداری اقتصادی برای دامداران و نقطه ضعف آن نبود برنامه‌ریزی و عدم هماهنگی زمانی و مکانی حضور گردشگران در مراتع با تقویم دامداران بود. در این مطالعه تداخلات و تعارضات بین فرهنگی بین گردشگران و دامداران نیز به‌عنوان ضعفی دیگر معرفی شد (Hatcherson, 2019).

در مطالعه دیگر، Fan و همکاران (۲۰۱۵) در بررسی اثرهای گردشگری بر جوامع دامدار بومی در شین‌جیانگ و

بنابر آمار سازمان جهانی گردشگری (WTO)، در سال ۲۰۰۰، تعداد گردشگران در سراسر جهان در حدود ۷۰۱ میلیون نفر بوده و از این راه، مبلغی حدود ۴۷۵ میلیون دلار به‌طور مستقیم وارد چرخه اقتصادی جهان شده است. این ارقام در سال ۲۰۰۸، برای گردشگران به ۹۲۲ میلیون نفر و درآمد حاصل از آن به ۹۴۴ میلیارد دلار رسیده است (Highlights, 2016).

با این حال، هرچند ایران از نظر میراث فرهنگی و تاریخی جزو ۱۰ کشور برتر جهان و از نظر تنوع زیستی بین ۵ کشور جهان قرار دارد، متأسفانه از نظر جذب تعداد توریست تا چند سال پیش در رتبه ۱۲۰ قرار داشته است. با توجه به آنچه گفته شد، ضرورت توجه به بحث گردشگری و استفاده از جاذبه‌های گردشگری همانند منابع طبیعی در ایران مطرح می‌شود (Azarnivand & Zare chahouki, 2012; Rahimpour, 2013).

در این میان زیست‌بوم‌های مرتعی با عناصری جذاب همانند چشم‌اندازهای طبیعی، تنوع زیستی گیاهی و جانوری، گیاهان دارویی و صنعتی و جوامع سنتی با جاذبه‌های فرهنگی متنوع موجب شده تا گردشگری در آن مورد توجه قرار گیرد. بر این اساس گردشگری در مراتع از جمله فعالیت‌های اقتصادی است که امروزه به یک صنعت جهانی تبدیل شده است. از آنجایی که اختصاص مراتع یک منطقه به پارک با حذف یا کاهش تعداد دام همراه است، برای جبران قسمتی از کاهش درآمد سرانه دامداران استفاده چندمنظوره از مراتع پیشنهاد شده است که مهمترین آنها گردشگری است (Stoddart et al., 1995).

گردشگری در مراتع منافع زیادی از جمله فراهم کردن بهره‌وری اقتصادی و توانایی حفاظت از محیط‌زیست را در پی دارد. از آثار مثبت گردشگری در مراتع این است که با پیاده‌سازی شیوه‌های کارآمد مدیریتی و برنامه‌ریزی‌های اصولی سبب تداوم معیشت پایدار، تبادلات مالی، ایجاد مشاغل هر چند کوتاهمدت و فصلی برای نیروی کار و منجر به حفظ فرهنگ کسب و کار، آداب و رسوم و سنت‌های هر منطقه شده و نقش قابل توجهی در مرتفع‌سازی مشکلات

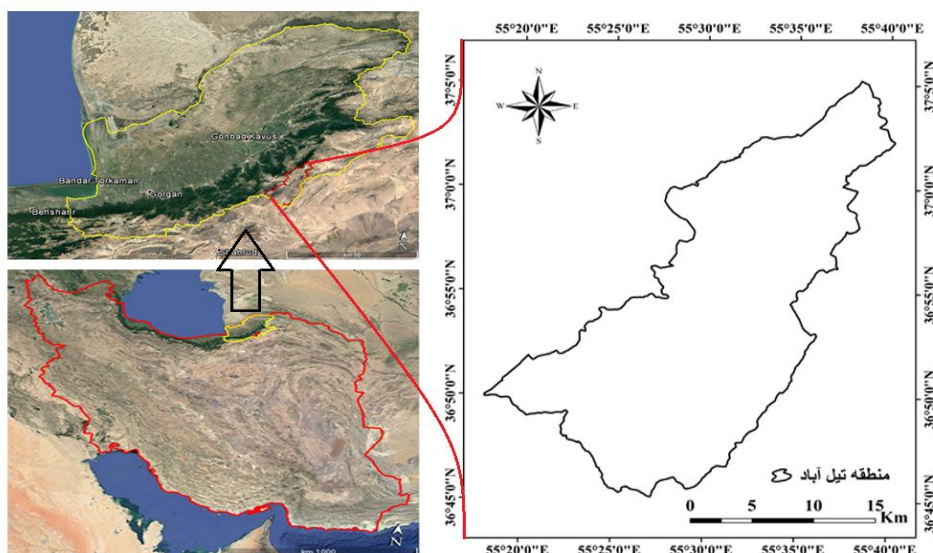
گردشگری در مراتع حوزه تیل‌آباد گلستان در قالب تحلیل SWOT در نظر دارد تا موقعیت راهبردی گردشگری را در مراتع این منطقه تعیین کند. نتایج این مطالعه از این طریق وضعیت‌سنجی گردشگری به‌عنوان یکی از مسائل با پیامدهای اقتصادی، محیط‌زیستی و فرهنگی، مرزهای دانش و آگاهی در این زمینه را افزایش داده و یافته‌های آن برای برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح گردشگری مراتع کاربرد دارد.

مواد و روش منطقه مورد مطالعه

منطقه تیل‌آباد با وسعت حدود ۴۸۳ کیلومترمربع بین عرض‌های جغرافیایی ۳۷ درجه، ۵ دقیقه و ۱۹ ثانیه، و ۳۷ درجه، ۴۵ دقیقه و ۱۱ ثانیه شمالی و طول‌های جغرافیایی ۵۵ درجه، ۱۸ دقیقه و ۰ ثانیه، و ۵۵ درجه، ۴۰ دقیقه و ۱۴ ثانیه شرقی قرار دارد و از لحاظ تقسیمات سیاسی جزو شهرستان آزادشهر، استان گلستان به‌شمار می‌آید (شکل ۱).

مغولستان داخلی چین بیان کردند، هرچند گردشگری مرتع موجب افزایش درآمد اقتصادی برخی دامداران و کاهش شاخص فقر شده، اما حضور کمپانی‌های گردشگری و دلال‌ها باعث شده تا درآمد اصلی برای دامداران نباشد. همچنین هدف اصلی توسعه گردشگری برای جلوگیری از تخریب مراتع به وسیله کاهش نرخ دام‌گذاری میسر نشده، زیرا گردشگری مراتع دارای آثار تخریبی دیگری است و روش‌های سنتی مدیریت مرتع از بین رفته و به‌جای آن گردشگری نوین جایگزین شده است که ممکن است سازگار با مرتع نباشد. بنابراین توصیه شد شرکت‌های محلی مدیریت گردشگری ایجاد شود تا از طریق آن درآمد اصلی شامل دامداران شود.

با توجه به مباحث ارائه شده و اهمیت گردشگری در مراتع، این مطالعه به‌عنوان اولین پژوهش تحلیل راهبردی گردشگری مراتع در ایران، با هدف بررسی عوامل درونی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و برونی (فرصت‌ها و تهدیدها)



شکل ۱- موقعیت منطقه مطالعاتی در استان گلستان و کشور ایران

درجه سانتی‌گراد و میانگین دمای حداکثر ۴۰/۵ درجه سانتی‌گراد است. خاک این منطقه سیلتی لوم و دارای سنگ‌های ریز و درشت و عمق آن کم است. فصل رویش

براساس آمار ایستگاه هواشناسی تیل‌آباد، متوسط بارندگی سالانه منطقه مورد مطالعه ۲۶۸/۹ میلی‌متر، متوسط دمای سالانه ۱۲/۹ درجه سانتی‌گراد، میانگین دمای حداقل ۲۰/۵-

جامعه مورد بررسی

جامعه مورد بررسی مرتع‌داران و کارشناسان منابع طبیعی و آبخیزداری منطقه بودند. پرسشنامه شامل عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید گردشگری مراتع براساس اطلاعات گردآوری شده از طریق مصاحبه‌های فردی با کارشناسان و مرتع‌داران تنظیم شد. روایی آن با استفاده از نظر استادان و کارشناسان تأیید شد. تعداد نمونه مناسب به روش گلوله برفی تعیین شد، به این صورت که برای پیدا کردن افرادی که دارای تجربه در زمینه موضوع مورد بررسی هستند، از هر فرد پاسخ‌دهنده تقاضا شد تا مرتع‌داران با تجربه را معرفی کند. این فرایند تا جایی ادامه پیدا کرد که شخص جدیدی معرفی نشد. براین اساس در مجموع ۳۰ پرسشنامه برای مرتع‌داران و ۳۰ پرسشنامه در بین کارشناسان تکمیل شد.

نحوه تحلیل آماری

داده‌ها در محیط نرم‌افزار EXCEL نسخه ۲۰۱۹ و SPSS نسخه ۲۵ طبق پروتکل SWOT ارائه شده توسط Fanlo و همکاران (۲۰۱۱) وارد و تجزیه و تحلیل شد. از وزن‌های اختصاص داده شده به عوامل درونی (قوت و ضعف) و عوامل برونی (فرصت و تهدید)، وزن‌های نهایی محاسبه و موقعیت راهبردی گردشگری مراتع تیل‌آباد از بین چهار موقعیت تهاجمی (SO)، محافظه‌کارانه (ST)، رقابتی (WO) و تدافعی (WT) تعیین شد.

نتایج

نتایج مصاحبه‌های فردی در تیل‌آباد نشان داد در مجموع گردشگری در مراتع شامل ۴۱ عامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید بود. وزندهی و مقایسه عوامل قوت شناسایی شده از دیدگاه مرتع‌داران و کارشناسان در جدول ۱ نشان داده شده است. با توجه به نتایج این جدول مشخص است که مرتع‌داران و کارشناسان به‌طورکلی ۱۷ عامل را به‌عنوان قوت‌های گردشگری مرتع معرفی کردند. از بین عوامل قوت، عامل «زیباشناختی فصلی مانند گل‌دهی زعفران در دوره مشخص سال» از دیدگاه مرتع‌داران و عامل «درآمد

گیاهان غالب منطقه از فروردین آغاز می‌شود و تا مهرماه ادامه می‌یابد. کاربری‌های منطقه مورد مطالعه شامل منطقه مسکونی، جاده، باغ، کشاورزی، جنگل و سه نوع مرتع درجه خوب، متوسط و ضعیف، به ترتیب با مساحت‌های حدود ۲۶۸۶، ۵۰۵ و ۱۶۱۸ هکتار است. دام غالب منطقه گوسفند (نژاد افشاری و مغانی) و بز (نژاد بومی و پاکستانی) است.

تیل‌آباد معرف ناحیه وسیعی از مناطق کوهستانی با اقلیم نیمه‌خشک سرد شهرستان آزادشهر است که پوشش گیاهی مراتع آن را گونه‌های یکساله و چندساله تشکیل می‌دهند. تیپ گیاهی این منطقه در دامنه ارتفاعی بالاتر *Stachys Onobrychys* و *Stipa hohenackeriana inflata* *cornuta* و در دامنه ارتفاعی پایین‌تر *Artemisia siberi* است. تیپ گیاهی غالب منطقه *Artemisia sieberi* است و گونه‌های عمده همراه تیپ شامل *Stipa* *Stachys inflata* *Festuca ovina* *Poa bulbosa hohenackeriana* و *Noaea mucronata Zygophyllum atriplicoides* و *Annuals* می‌باشد. دوره رویش گیاهی در این ناحیه بهار و تابستان است، از این رو این منطقه بیشتر به صورت مراتع تابستانه یا بیلاقی مورد بهره‌برداری دام قرار می‌گیرد. این منطقه جزو مسیر ارتباطی بین دو استان گلستان و سمنان است که به دلیل برخورداری از چشمه‌های متعدد، خاک حاصلخیز، آب‌وهوای مطلوب و نزدیکی به شهرستان شاهرود در استان سمنان به‌طور معمول مقصد مسافران و گردشگران طبیعت می‌باشد.

روش تحقیق

روش پژوهش و نحوه گردآوری داده

روش پژوهش مطالعه مورد نظر به لحاظ روش‌شناسی از نوع توصیفی و کاربردی بوده و با توجه به اینکه هدف، بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید گردشگری مراتع از دیدگاه کارشناسان و مرتع‌داران بوده، از روش SWOT استفاده گردید و در کنار آن از ابزارهای رایج در مطالعات بوم‌مردم‌نگاری همانند مصاحبه فردی و پرسشنامه نیمه ساختاریافته نیز استفاده شد.

اقتصادی ناشی از گردشگری مراتع برای مرتع‌داران» از نظر کارشناسان به ترتیب با وزن نهایی ۰/۳۸۹ و ۰/۲۸۷ در بالاترین اولویت قرار گرفتند. مقایسه وزن‌های ارائه‌شده بین دو گروه مرتع‌داران و کارشناسان نشان داد، در مورد ۹ عامل اختلاف معنی‌داری ($p < 0.05$) وجود نداشت، اما در مورد ۸ عامل اختلاف معنی‌داری مشاهده شد.

جدول ۱- وزن‌دهی و مقایسه عوامل قوت گردشگری مراتع منطقه تیل‌آباد از دیدگاه مرتع‌داران و کارشناسان

شماره	عامل	مرتع‌داران		کارشناسان	
		وزن نهایی	اولویت	وزن نهایی	اولویت
S1	بکر بودن / دست‌نخورده بودن چشم‌اندازهای مرتعی منطقه	۰/۱۱۱	۷	۰/۱۰۹	۹
S2	وجود تنوع در اراضی مرتعی غیرمشجر، مشجر و کشاورزی	۰/۱۰۲	۱۱	۰/۱۱۸	۷
S3	وجود محصولات کشاورزی برای خرید توسط گردشگران	۰/۱۰۵	۱۰	۰/۱۰۹	۱۰
S4	جاذبه تولیدات دامی ارگانیک مانند گوشت و محصولات لبنی	۰/۱۰۹	۸	۰/۰۵۳	۱۴
S5	وجود جاده آسفالت و مسیرهای ارتباطی بین استان گلستان و سمنان	۰/۱۲۶	۶	۰/۰۵۳	۱۵
S6	وجود جاذبه گردشگری مذهبی - تاریخی در منطقه تیل‌آباد	۰/۲۰۸	۵	۰/۲۰۲	۲
S7	وجود جاذبه‌های گردشگری طبیعی قابل توجه مانند چشمه‌های فراوان	۰/۱۰۹	۹	۰/۱۰۹	۱۱
S8	زیباشناختی فصلی مانند گل‌دهی زعفران در دوره مشخص سال	۰/۳۸۹	۱	۰/۱۰۹	۱۲
S9	جاذبه معیشت‌های بدوی و سنتی دامداری (سبک معیشتی سنتی)	۰/۲۵۵	۳	۰/۱۸۹	۵
S10	امنیت بالای منطقه به دلیل حضور دامداران و کشاورزان در عرصه	۰/۰۴۴	۱۴	۰/۲۰۲	۳
S11	درآمد اقتصادی ناشی از گردشگری مراتع برای مرتع‌داران	۰/۲۳۹	۴	۰/۳۱۱	۱
S12	کاهش فشار وارده بر مراتع در اثر کاهش میزان دام‌گذاری ناشی از درآمد مکمل گردشگری	۰/۳۷۴	۲	۰/۱۹۵	۴
S13	موقعیت مناسب مکانی برای بازدید و گردشگری	۰/۰۹۳	۱۳	۰/۱۰۹	۱۳
S14	مهمان‌نوازی و مهمان‌دوستی مردم محلی منطقه	۰/۰۳۶	۱۶	۰/۰۵۳	۱۶
S15	تنوع آب‌وهوایی و چهارفصل بودن منطقه	۰/۰۳۷	۱۵	۰/۱۱۳	۸
S16	وجود چشمه‌های آبی دائمی و فصلی در منطقه	۰/۰۳۳	۱۷	۰/۰۵۰	۱۷
S17	امکان استفاده از خدمات اکوسیستم برای گردشگران مانند آب و هیزم	۰/۰۹۴	۱۲	۰/۱۸۹	۶
	جمع	۲/۴۶۴		۲/۲۷۳	

* و **: به ترتیب به معنای معنی‌دار بودن اختلاف‌نظر بین دو گروه دامداران و کارشناسان در سطح ۹۹ و ۹۵ درصد اطمینان و ^{ns} به معنای عدم وجود اختلاف معنی‌دار میان نظرات دو گروه کارشناسان و دامداران است.

اولویت مربوط به «نبود سیستم جمع‌آوری زباله و تأثیر زباله در زیبایی‌شناختی چشم‌انداز» با وزن نهایی ۰/۵۵۲ و از دیدگاه کارشناسان «عدم استفاده از دانش و نیروی

در بخش ضعف‌ها، ۱۲ عامل برای گردشگری مراتع منطقه تیل‌آباد شناسایی شد که نتایج آن در جدول ۲ مشاهده می‌شود. از دیدگاه مرتع‌داران بالاترین میزان

بومی مردم محلی برای مدیریت گردشگری» با وزن نهایی ۰/۴۱۳ بود. همچنین مقایسه دو گروه مرتع داران و کارشناسان در مورد اوزان ارائه شده به هر عامل نشان داد که در مورد ۵ عامل اختلاف معنی داری ($p < 0.05$) بین دو گروه وجود نداشت. باین حال در مورد ۷ عامل این اختلاف معنی دار بود.

جدول ۲- وزن دهی و مقایسه عوامل ضعف گردشگری مراتع منطقه تیل آباد از دیدگاه مرتع داران و کارشناسان

شماره	عامل	مرتع داران		کارشناسان	
		وزن نهایی	اولویت	وزن نهایی	اولویت
W1	عدم آشنایی مرتع داران با مفهوم گردشگری و ظرفیت های آن	۰/۱۲۹	۸	۰/۱۵۹	۸
W2	ضعف زیرساخت ها و امکانات گردشگری در منطقه	۰/۱۲۹	۹	۰/۱۴۲	۱۰
W3	تخریب چشم انداز و منابع طبیعی در اثر گردشگری	۰/۱۵۹	۶	۰/۱۵۳	۹
W4	نبود مدیریت حرفه ای و تخصصی در سایت های گردشگری	۰/۱۱۹	۱۱	۰/۰۶۵	۱۲
W5	تلفات حیات وحش منطقه در اثر تردد وسایل نقلیه، شکار و موارد دیگر	۰/۳۵۴	۲	۰/۰۷۱	۱۱
W6	نبود کوریدورهای حیات وحش	۰/۲۸۷	۴	۰/۱۶۵	۶
W7	عدم استفاده از دانش و نیروی بومی مردم محلی برای مدیریت گردشگری	۰/۱۳۷	۷	۰/۴۱۳	۱
W8	نبود منفعت اقتصادی از محل گردشگری برای جوامع محلی	۰/۳۲۵	۳	۰/۲۹۲	۲
W9	نبود سیستم جمع آوری زباله و تأثیر زباله در زیبایی شناختی چشم انداز	۰/۵۵۲	۱	۰/۲۹۲	۳
W10	فصلی بودن تقاضای گردشگری	۰/۱۲۷	۱۰	۰/۱۵۹	۷
W11	کمبود یا نبود سرمایه گذاری و مشارکت بخش غیردولتی و تعاونی در گردشگری	۰/۰۴۵	۱۲	۰/۲۷۴	۴
W12	عدم تمایل مردم بومی به سرمایه گذاری در بخش گردشگری و مشارکت با مسئولان	۰/۲۸۴	۵	۰/۱۷۱	۵
	جمع	۲/۶۴۸		۲/۳۵۷	

***، **، * به ترتیب به معنای معنی دار بودن اختلاف نظر بین دو گروه دامداران و کارشناسان در سطح ۹۹ و ۹۵ درصد اطمینان و ns به معنای عدم وجود اختلاف معنی دار میان نظرات دو گروه کارشناسان و دامداران است.

فرهنگ ها» با وزن نهایی ۰/۶۴۵ در بالاترین اولویت قرار گرفتند. مقایسه نظرات مرتع داران و کارشناسان در مورد وزن های ارائه شده برای عوامل فرصت نشان داد، هرچند در رابطه با ۳ عامل اختلاف قابل توجهی ($p < 0.05$) بین دو گروه وجود نداشت، این اختلاف در مورد ۴ عامل معنی دار بود.

به طور کلی، مرتع داران و کارشناسان ۷ عامل را به عنوان فرصت های گردشگری مرتع معرفی کردند. از این عوامل «اجرای پروژه بین المللی ترسیب کربن در منطقه و ظرفیت های مالی آن» با وزن نهایی ۰/۵۹۰ از دیدگاه مرتع داران و از دیدگاه کارشناسان «تبادل و ترویج متقابل

جدول ۳- وزن دهی و مقایسه عوامل فرصت گردشگری مراتع منطقه تیل آباد از دیدگاه مرتع داران و کارشناسان

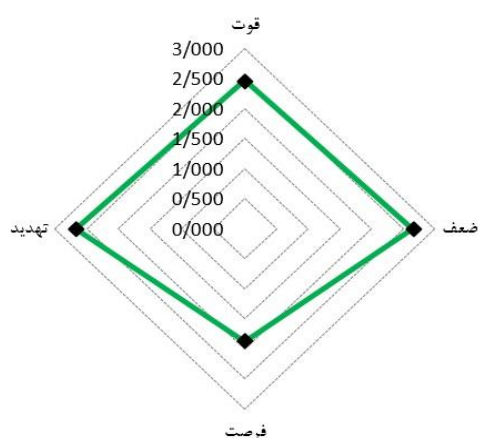
شماره	عامل	مرتع داران		کارشناسان		معنی داری
		وزن اولویت نهایی	وزن اولویت نهایی	وزن اولویت نهایی	وزن اولویت نهایی	
O1	امکان حمایت مالی و سازمانی از جانب سازمان‌های چندگانه (سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری، سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی کشور)	۰/۱۰۳	۶	۰/۴۴۲	۴	۰/۰۰۰**
O2	افزایش توجه مسئولان و سیاست‌مداران به مسئله گردشگری مراتع و ظرفیت آن	۰/۱۰۳	۷	۰/۲۴۰	۶	۰/۰۰۱**
O3	اجرای پروژه بین‌المللی ترسیب کربن در منطقه و ظرفیت‌های مالی آن	۰/۵۹۰	۱	۰/۲۴۰	۷	۰/۴۴۱ ^{ns}
O4	افزایش شمار گردشگران نسبت به سال‌های اخیر و سیر صعودی گردشگری	۰/۳۲۹	۳	۰/۴۱۵	۵	۰/۱۴۷ ^{ns}
O5	توسعه مسیرهای مواصلاتی برای تسهیل رفت و آمد گردشگران	۰/۳۱۹	۴	۰/۴۷۰	۲	۰/۰۶۱ ^{ns}
O6	تبادل و ترویج متقابل فرهنگ‌ها	۰/۱۰۶	۵	۰/۶۴۵	۱	۰/۰۰۰**
O7	تشویق شهرنشینان به بازگشت به مناطق روستایی و فعالیت در زمینه مرتع‌داری و کشاورزی	۰/۳۳۴	۲	۰/۴۷۰	۳	۰/۰۲۹*
	جمع	۱/۸۸۵		۲/۹۲۲		

***، **، * به ترتیب به معنای معنی‌دار بودن اختلاف نظر بین دو گروه دامداران و کارشناسان در سطح ۹۹ و ۹۵ درصد اطمینان و ns به معنای عدم وجود اختلاف معنی‌دار میان نظرات دو گروه کارشناسان و دامداران است.

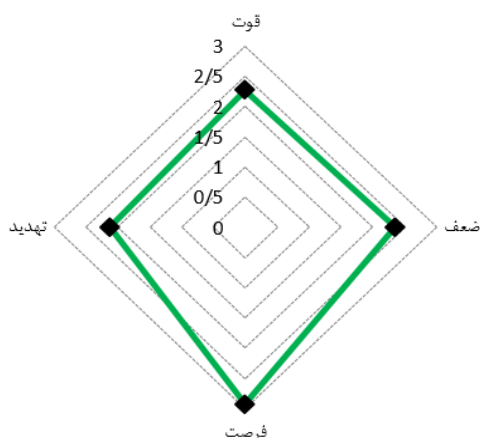
جدول ۴- وزن دهی و مقایسه عوامل تهدید گردشگری مراتع منطقه تیل آباد از دیدگاه مرتع داران و کارشناسان

شماره	عامل	مرتع داران		کارشناسان		معنی داری
		وزن اولویت نهایی	وزن اولویت نهایی	وزن اولویت نهایی	وزن اولویت نهایی	
T1	ضعف و نبود سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری مرتع	۰/۱۲۵	۵	۰/۱۶۷	۴	۰/۰۰۱**
T2	نبود کارآفرینی گردشگری در اولویت‌های سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور	۰/۳۰۷	۳	۰/۱۶۷	۵	۰/۱۳۱ ^{ns}
T3	ضعف فرهنگ گردشگری در بین گردشگران و بازدیدکنندگان و نبود فرهنگ منابع طبیعی	۱/۴۴۹	۱	۰/۶۹۰	۱	۰/۰۶۱ ^{ns}
T4	وجود مناطق تفریحی شناخته شده در محیط پیرامون مانند آبشار شیرآباد، کیودوال و گنبدکاووس	۰/۶۵۹	۲	۰/۶۹۰	۲	۰/۲۸۷ ^{ns}
T5	عدم تبلیغات کافی از ظرفیت‌های گردشگری منطقه و ناآشنایی گردشگران نسبت به منطقه	۰/۱۳۹	۴	۰/۴۱۳	۳	۰/۰۰۰**
	جمع	۲/۶۷۹		۲/۱۲۷		

*** و **، * به ترتیب به معنای معنی‌دار بودن اختلاف نظر بین دو گروه دامداران و کارشناسان در سطح ۹۹ و ۹۵ درصد اطمینان و ns به معنای عدم وجود اختلاف معنی‌دار میان نظرات دو گروه کارشناسان و دامداران است.



شکل ۲- توزیع وزن عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید گردشگری مراتع از دیدگاه مرتع‌داران



شکل ۳- توزیع وزن عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید گردشگری مراتع از دیدگاه کارشناسان

همان‌طور که در جدول ۴ نیز مشاهده می‌شود، ۵ عامل تهدید برای گردشگری مراتع منطقه تیل‌آباد شناسایی شده است که از لحاظ اولویت از دیدگاه مرتع‌داران و کارشناسان به‌طور مشترک بیشترین میزان اولویت مربوط به «ضعف فرهنگ گردشگری در بین گردشگران و بازدیدکنندگان و نبود فرهنگ منابع طبیعی» با وزن نهایی ۱/۴۴۹ و ۱/۶۹۰ بود. در مقایسه میانگین وزنی ارائه شده توسط مرتع‌داران و کارشناسان مشخص شد که بین ۳ عامل اختلاف معنی‌داری ($p < 0.05$) وجود نداشت، اما در مورد ۲ عامل این اختلاف قابل توجه بود.

تا این بخش از نتایج، به بررسی عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید و وزن آنها از دیدگاه مرتع‌داران و کارشناسان پرداخته شد. در ادامه، همان‌طور که در شکل ۲ نیز مشاهده می‌شود، وضعیت هر یک از معیارهای قوت، ضعف، فرصت و تهدید در گردشگری مراتع تیل‌آباد ارائه شده است. تهدیدها و ضعف‌ها بیشترین وزن را از دیدگاه مرتع‌داران به خود اختصاص داده‌اند. بررسی نقش معیارها از دیدگاه کارشناسان نشان داد اوزان معیار فرصت و ضعف بیشتر از دو معیار دیگر در مورد گردشگری مراتع تیل‌آباد صدق می‌کند (شکل ۳).

در ادامه سعی شد موقعیت راهبردی گردشگری مراتع تیل‌آباد به لحاظ چهار موقعیت راهبردی تدافعی، تهاجمی، رقابتی و محافظه‌کارانه تعیین شود. در جدول ۵ اوزان نهایی عوامل درونی (قوت و ضعف) گردشگری مراتع ارائه شده است. با توجه به نتایج به‌دست آمده وزن نهایی از دیدگاه مرتع‌داران و کارشناسان به ترتیب ۲/۴۸۱ و ۲/۳۰۸ تعیین شد.

جدول ۵- وزن‌دهی عوامل محیط درونی گردشگری مراتع و تعیین وزن نهایی محیط درونی از دیدگاه کارشناسان و مرتع‌داران

شماره	عامل	وزن نهایی	
		کارشناسان	مرتع‌داران
S1	بکر بودن / دست‌نخورده بودن چشم‌اندازهای مرتعی منطقه	۰/۰۶۴	۰/۰۶۴
S2	وجود تنوع در اراضی مرتعی غیرمشجر، مشجر و کشاورزی	۰/۰۶۹	۰/۰۵۸
S3	وجود محصولات کشاورزی برای خرید توسط گردشگران	۰/۰۶۴	۰/۰۶۰
S4	جاذبه تولیدات دامی ارگانیک مانند گوشت و محصولات لبنی	۰/۰۳۱	۰/۰۶۳
S5	وجود جاده آسفالت و مسیرهای ارتباطی بین استان گلستان و سمنان	۰/۰۳۱	۰/۰۷۲
S6	وجود جاذبه گردشگری مذهبی - تاریخی در منطقه تیل آباد	۰/۱۱۸	۰/۱۱۹
S7	وجود جاذبه‌های گردشگری طبیعی قابل توجه مانند چشمه‌های فراوان	۰/۰۶۴	۰/۰۶۳
S8	زیباشناختی فصلی مانند گل‌دهی زعفران در دوره مشخص سال	۰/۰۶۴	۰/۲۲۳
S9	جاذبه معیشت‌های بدوی و سنتی دامداری (سبک معیشتی سنتی)	۰/۱۱۰	۰/۱۹۵
S10	امنیت بالای منطقه به دلیل حضور دامداران و کشاورزان در عرصه	۰/۱۱۸	۰/۰۲۵
S11	درآمد اقتصادی ناشی از گردشگری مراتع برای مرتع‌داران	۰/۱۸۲	۰/۱۳۷
S12	کاهش فشار وارده بر مراتع در اثر کاهش میزان دام‌گذاری ناشی از درآمد مکمل گردشگری	۰/۱۱۴	۰/۲۱۴
S13	موقعیت مناسب مکانی برای بازدید و گردشگری	۰/۰۶۴	۰/۰۲۷
S14	مهمان‌نوازی و مهمان‌دوستی مردم محلی منطقه	۰/۰۳۱	۰/۰۲۱
S15	تنوع آب‌وهوایی و چهارفصل بودن منطقه	۰/۰۶۶	۰/۰۲۱
S16	وجود چشمه‌های آب دائمی و فصلی در منطقه	۰/۰۲۹	۰/۰۱۹
S17	امکان استفاده از خدمات اکوسیستم برای گردشگران مانند آب و هیژم	۰/۱۱۰	۰/۰۲۷
W1	عدم آشنایی مرتع‌داران با مفهوم گردشگری و ظرفیت‌های آن	۰/۰۶۶	۰/۰۲۸
W2	ضعف زیرساخت‌ها و امکانات گردشگری در منطقه	۰/۰۵۹	۰/۰۲۸
W3	تخریب چشم‌انداز و منابع طبیعی در اثر گردشگری	۰/۰۶۴	۰/۰۶۸
W4	نبود مدیریت حرفه‌ای و تخصصی در سایت‌های گردشگری	۰/۰۲۷	۰/۰۲۵
W5	تلفات حیات وحش منطقه در اثر تردد وسایل نقلیه، شکار و موارد دیگر	۰/۰۲۹	۰/۲۰۲
W6	نبود کوریدورهای حیات وحش	۰/۰۶۹	۰/۱۲۳
W7	عدم استفاده از دانش و نیروی بومی مردم محلی برای مدیریت گردشگری	۰/۱۷۲	۰/۰۵۸
W8	نبود منفعت اقتصادی از محل گردشگری برای جوامع محلی	۰/۱۲۱	۰/۱۳۸
W9	نبود سیستم جمع‌آوری زباله و تأثیر زباله در زیبایی‌شناختی چشم‌انداز	۰/۱۲۱	۰/۲۳۶
W10	فصلی بودن تقاضای گردشگری	۰/۰۶۶	۰/۰۲۷
W11	کمبود یا نبود سرمایه‌گذاری و مشارکت بخش غیردولتی و تعاونی در گردشگری	۰/۱۱۴	۰/۰۱۹
W12	عدم تمایل مردم بومی به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری و مشارکت با مسئولان	۰/۰۷۱	۰/۱۲۱
	جمع	۲/۳۰۸	۲/۴۸۱

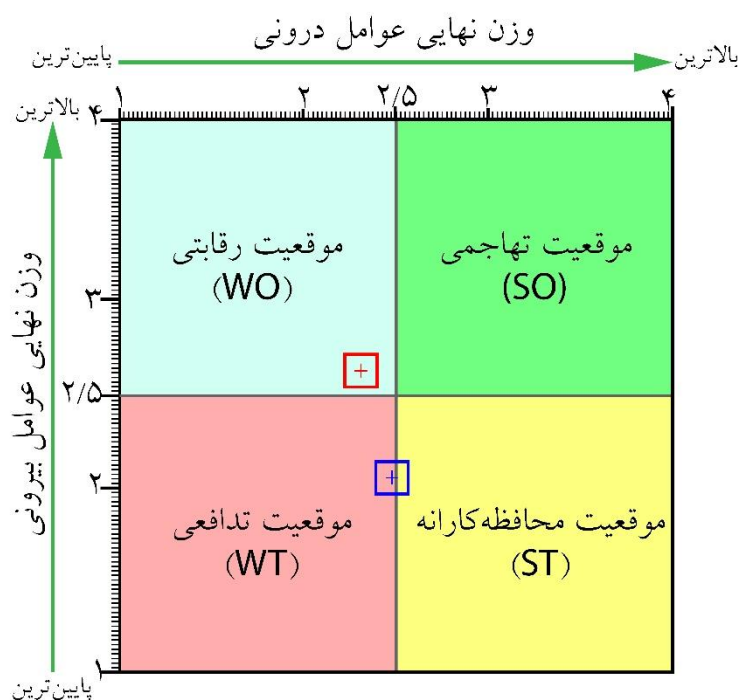
وضعیت راهبردی گردشگری مراتع تیل‌آباد به لحاظ چهار موقعیت راهبردی تدافعی، مهاجمی، رقابتی و محافظه کارانه بر وزن‌دهی عوامل محیط بیرونی (فرصت و تهدید) گردشگری مراتع و تعیین وزن نهایی محیط بیرونی از دیدگاه کارشناسان و مرتع‌داران بررسی شد. در جدول ۶ وزن‌های عوامل بیرونی گردشگری مراتع ارائه شده است. طبق نتایج وزن نهایی از دیدگاه مرتع‌داران و کارشناسان به ترتیب ۲/۰۵۹ و ۲/۶۳۰ مشخص شد.

جدول ۶- وزن‌دهی عوامل محیط بیرونی گردشگری مراتع و تعیین وزن نهایی محیط بیرونی از دیدگاه کارشناسان و مرتع‌داران

شماره	عامل	وزن نهایی	
		مرتع‌داران	کارشناسان
O1	امکان حمایت مالی و سازمانی از سوی سازمان‌های چندگانه (سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری، سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی کشور)	۰/۰۶۱	۰/۲۸۰
O2	افزایش توجه مسئولان و سیاست‌مداران به مسئله گردشگری مراتع و ظرفیت آن	۰/۰۶۱	۰/۱۵۲
O3	اجرای پروژه بین‌المللی ترسیب کربن در منطقه و ظرفیت‌های مالی آن	۰/۳۴۶	۰/۱۵۲
O4	افزایش شمار گردشگران نسبت به سال‌های اخیر و سیر صعودی گردشگری	۰/۱۹۳	۰/۲۶۲
O5	توسعه مسیرهای مواصلاتی برای تسهیل رفت و آمد گردشگران	۰/۱۸۷	۰/۲۹۷
O6	تبادل و ترویج متقابل فرهنگ‌ها	۰/۰۶۲	۰/۴۰۸
O7	تشویق شهرنشینان به بازگشت به مناطق روستایی و فعالیت در زمینه مرتع‌داری و کشاورزی	۰/۱۹۶	۰/۲۹۷
T1	ضعف و نبود سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری مراتع	۰/۰۵۲	۰/۰۶۱
T2	نبود کارآفرینی گردشگری در اولویت‌های سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور	۰/۰۶۳	۰/۰۶۱
T3	ضعف فرهنگ گردشگری در بین گردشگران و بازدیدکنندگان و نبود فرهنگ منابع طبیعی	۰/۵۹۹	۰/۲۵۴
T4	وجود مناطق تفریحی شناخته‌شده در محیط پیرامون مانند آبشار شیرآباد، کبودوال و گنبدکاووس	۰/۱۸۲	۰/۲۵۴
T5	عدم تبلیغات کافی از ظرفیت‌های گردشگری منطقه و ناآشنایی گردشگران نسبت به منطقه	۰/۰۵۸	۰/۱۵۲
	جمع	۲/۰۵۹	۲/۶۳۰

است. این در حالی بود که مرتع‌داران نیز بر عوامل ضعف گردشگری مراتع تأکید کردند، اما تمرکز بیشتر آنها بر تهدیدها به جای فرصت‌ها بود که منجر به تعیین موقعیت تدافعی (WT) شد.

در آخر، ترسیم وزن‌های عوامل درونی و بیرونی از دیدگاه کارشناسان و مرتع‌داران روی نمودار موقعیت راهبردی گردشگری مراتع (شکل ۴) نشان داد از دیدگاه کارشناسان موقعیت راهبردی گردشگری رقابتی (WO) بوده که در آن بر وزن بالای عوامل ضعف و فرصت تأکید شده



شکل ۴- تعیین موقعیت راهبردی گردشگری مراتع از دیدگاه کارشناسان و مرتع داران
مربع قرمز: دیدگاه کارشناسان؛ مربع آبی: دیدگاه مرتع داران

بحث

بر زیست بوم‌های مرتعی بود. با توجه به اینکه بر اهمیت کاهش ضعف‌ها از سوی هر دو ذی‌نفع تأکید شد، بنابراین می‌توان این گونه نتیجه گرفت که وضعیت کنونی گردشگری مراتع تیل‌آباد در چهارچوب برنامه‌های توسعه پایدار نیست و اولین برنامه‌ریزی‌ها در مورد وضعیت گردشگری مراتع تیل‌آباد باید تلاش در کاهش ضعف‌ها باشد. Ghorbani و همکاران (۲۰۱۵) نیز در بررسی ظرفیت گردشگری در تالاب کجی نمکزار بر فاصله وضعیت کنونی گردشگری مراتع منطقه بر توجه به موضوع توسعه پایدار در این منطقه تأکید کردند.

این حقیقت که در این مطالعه ۴۱ عامل مؤثر بر گردشگری مراتع تعیین شد، نشان می‌دهد که تمام برنامه‌های توسعه‌ای و پروژه‌هایی که می‌تواند به صورت بالقوه زیستگاه‌های طبیعی و معیشت جوامع محلی را تحت تأثیر قرار دهد، می‌تواند از عوامل متعددی تأثیر بپذیرد که بر نیاز مطالعات پیش از راه‌اندازی و اجرای آنها تأکید می‌کند. Ganjali و همکاران (۲۰۱۴) در ایران و Yilmaz

مهمترین نتایج این مطالعه شامل (۱) وضعیت‌های راهبردی رقابتی و تدافعی گردشگری مراتع شهرستان تیل‌آباد، (۲) مهمترین عوامل شناسایی شده در بخش قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها با بالاترین اولویت از دیدگاه مرتع‌داران و کارشناسان، (۳) شباهت و اختلاف نظرات مرتع‌داران و کارشناسان در زمینه عوامل هر بخش و در نهایت (۴) کارایی تحلیل راهبردی با مدل SWOT در وضعیت‌سنجی و تعیین موقعیت راهبردی گردشگری در زیست بوم‌های مرتعی و طبیعی بود.

نتایج این مطالعه نشان داد که موقعیت راهبردی گردشگری مراتع از دیدگاه کارشناسان رقابتی (WO) است. به عبارت دیگر، وضعیت کنونی گردشگری مراتع نیازمند تمرکز بر کاهش عوامل ضعف و استفاده از عوامل فرصت موجود است. همچنین مرتع‌داران موقعیت راهبردی گردشگری را تدافعی (WT) تعیین کردند، معنای آن تلاش بر کاهش نقاط ضعف و تهدید موجود از جانب گردشگری

موقعیت راهبردی اقدامات و تداخلات در طبیعت را نشان داد و به جوامع محلی، مدیران و کارشناسان منابع طبیعی، پژوهشگران و سیاستمداران این اجازه را می‌دهد تا با دیدی باز از قوت‌ها و چالش‌های موجود نه تنها بر عوامل مثبت بلکه بر عوامل منفی نیز تأکید داشته باشند. پیش از این نیز مطالعات Sharifiyan Bahraman و همکاران (۲۰۱۱) و Fanlo (۲۰۱۸)، (۲۰۱۴a,b) و Sayyed (۲۰۱۳) بر توانایی روش تحلیل راهبردی در مدیریت منابع طبیعی اشاره کرده‌اند.

درنهایت این مطالعه با فراهم نمودن منبع ارجاع برای توسعه گردشگری در زیست‌بوم‌های مرتعی و ارتقای توسعه پایدار به همراه معیشت پایدار جوامع محلی می‌تواند مورد استفاده مدیران و کارشناسان بخش اجرایی منابع طبیعی و آبخیزداری کشور، همچنین توسعه روستایی قرار گیرد. طبق نتایج این مطالعه، با در نظر گرفتن نقاط ضعف شناسایی شده و نیز فرصت‌ها و تهدیدهای معرفی شده، راهبردهای مناسب برای کاهش ضعف‌ها و تهدیدها و بهره‌گیری مناسب از فرصت‌های موجود می‌تواند طراحی شود و اثرگذاری و کارایی آنها در سناریوهای مختلف بررسی شود.

منابع مورد استفاده

- Azarnivand, H. and Zare Chahouki, M.A. 2012. Range Improvement. University of Tehran Press, Tehran, 354 p.
- Dilya, B. and Bastin, L. 2008. The impact of ecotourism on vegetation cover in Almaty Nature Reserve. Management for Protection and Sustainable Development.
- Ebrahimi, A. and Khosravian, M. 2005. Affecting factors on growth and development of tourism industry on Mazandaran province. The First National Conference on Role of Tourism Industry in Development of Mazandaran Province, Resanesh Press, Tehran (In Persian).
- Fanlo, R., Domenech, M. and Bou, M. 2011. The use of SWOT analysis for rangeland management: application to upper timberline pyrenees pastures. Pastos, 41(2): 165-176.
- Fan, M., Li, W., Wei, G. and Luo, F. 2015. Tourism impacts on indigenous pastoral communities in China. Rangeland ecology & management, 68(1): 68-91.

همکاران (۲۰۱۳) در ترکیه نیز بر وجود عوامل چندگانه مؤثر بر اکوتوریسم در منابع طبیعی اشاره و بیان کردند که برنامه‌های توسعه گردشگری نیازمند مطالعات جامعی هستند که در آنها به نظرات جوامع محلی باید توجه ویژه‌ای شود.

طبق نتایج این مطالعه، در وزن‌دهی و اولویت‌بندی عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید مراتع شباهت‌ها و اختلاف‌های قابل توجهی بین مرتع‌داران و کارشناسان وجود داشت. به‌عنوان مثال در بخش تهدید عامل «ضعف فرهنگ گردشگری در بین گردشگران و بازدیدکنندگان و نبود فرهنگ منابع طبیعی» به‌طور مشترک توسط هر دو ذی‌نفع با بالاترین اولویت معرفی شد. این نتیجه نه تنها بر اهمیت عامل شناسایی شده اشاره دارد، بلکه بر ظرفیت مطالعاتی که در آن ترکیب دانش جوامع محلی و فنی انجام شده تأکید می‌کند و نشان می‌دهد که مدیریت و برنامه‌ریزی می‌تواند دانش بومی جوامع محلی را مبنای مناسبی در تأیید و شفاف‌سازی شکاف‌های مطالعاتی قرار دهد. در حال حاضر، مطالعات علمی و گزارش‌های فراوانی از جانب شاخه‌های سازمان ملل بر مطالعات ترکیبی و مشارکتی تأکید دارند که از این میان می‌توان به گزارش سازمان ملل با عنوان شکاف‌های موجود در مورد پایداری دامداری و مراتع جهان اشاره کرد (Johnsen *et al.*, 2019). از سوی دیگر، در مورد عوامل متعدد اختلاف معنی‌داری بین دو گروه ذی‌نفع مشاهده شد. این مهم می‌تواند ناشی از تفاوت شاخص‌های به‌کارگیری شده در وضعیت‌سنجی توسط جوامع محلی و فنی- علمی باشد. به معنای دیگر، اهمیت شاخص‌ها و عوامل از دیدگاه ذی‌نفعان متفاوت بوده که منجر به ارائه وزن‌های متفاوت می‌شود. Reed و همکاران (۲۰۰۸) و (Reed & Dougill, 2002) نیز بر تفاوت اهمیت شاخص‌ها بین جوامع محلی و جوامع دانشگاهی و فنی اشاره و پیشنهاد کردند که هریک از نگرش‌ها می‌تواند از نقاط قوت و شکاف‌هایی برخوردار باشد که این مسئله می‌تواند با به کارگیری مطالعات و مدیریت اشتراکی برطرف شود.

این مطالعه همچنان ظرفیت روش تحلیل راهبردی و مدل SWOT در وضعیت‌سنجی برنامه‌های توسعه‌ای و تعیین

- condition in the Kalahari. *Geographical Journal*, 168(3): 224-234.
- Reed, M.S. Dougill, A.J. and Baker, T.R. 2008. Participatory indicator development: what can ecologists and local communities learn from each other. *Ecological Applications*, 18(5): 1253-1269.
- Sayyed, M.R.G. 2013. SWOT analysis of Tandooreh National Park (NE Iran) for sustainable ecotourism. *Proceedings of the International Academy of Ecology and Environmental Sciences*, 3(4): 296-305.
- Sharifiyan Bahraman, A., Hossein, B., Abedi Sarvestani, A. and Haji Mollahoseini, A. 2014a. Analyzing Effective Factors on Rangeland Exploitation by Using A'WOT (Case Study: Aq Qala Rangelands, Golestan, Iran). *Journal of Rangeland Sciences*, 4(2): 159-170.
- Sharifiyan Bahraman, A., Barani, H., Abedi Sarvestani, A. and Haji Mollahoseini, A. 2014b. Identification and Comparison of Components Influencing Rangeland Exploitation from Pastoralists and Experts' Viewpoints Using SWOT and AHP. *Journal of Rangeland Science*, 4(4): 257-269.
- Sharifiyan Bahraman, A., Hossein, B., Abedi Sarvestani, A. and Haji Mollahoseini, A. 2018. Analyzing the strengths, weaknesses, opportunities and threats of rangeland exploitation (case study: Agh ghala rangelands-Gorgan). *Rangeland*, 12(1): 1-13.
- Stoddart, L. A., Smith, A.D. and Box, T.W. 1995. *Range Management*. New York. Mc Graw Hill Book Company, 532 p.
- Yılmaz, O., Mansuroglu, S. and Yılmaz, R. 2013. Swot analysis of ecotourism as a tool for sustainable development: a case research in north-west Black Sea coastal zone of Turkey. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 14(2): 786-798.
- Ganjali, S. 2014. Environmental and strategic assessment of ecotourism potential in Anzali Wetland using SWOT analysis. *Caspian Journal of Environmental Sciences*, 12(1): 155-165.
- Ghorbani, A., Raufirad, V., Rafiaani, P. and Azadi, H. 2015. Ecotourism sustainable development strategies using SWOT and QSPM model: A case study of Kaji Namakzar Wetland, South Khorasan Province, Iran. *Tourism Management Perspectives*, 16: 290-297.
- Hatcherson, J. 2019. Tourism, Representation and Compensation among the Dukha Reindeer Herders of Mongolia. *Open Agriculture*, 4(1): 608-615.
- Highlights, U.T. 2016. UNWTO. *Tourism Highlights*, 16 p.
- Hill, T. and Westbrook, R. 1997. SWOT analysis: it's time for a product recall. *Long range planning*, 30(1): 46-52.
- Johnsen, K.I., Niamir-Fuller, M., Bensada, A. and Waters-Bayer, A. 2019. A case of benign neglect: Knowledge gaps about sustainability in pastoralism and rangelands. *United Nations Environment Programme and GRID-Arendal, Nairobi and Arendal, www.grida.no*, 78 p.
- Lotfi, S. 2005. Systematic view necessary for tourism sustainability in Mazandaran Province. *The First National Conference on Role of Tourism Industry in Development of Mazandaran Province*, Resanesh Press, Tehran. (In Persian).
- Mac Donald, K. 2008. Soil response model verification: A multi-year study of foot traffic impact. *Environmental Impact Assessment Review*, 28: 321-327.
- Rahimpour, A. 2013. Statistical analysis of tourism industry in the world, its future market and Iran's situation. *Tourism*, 1(1): 1-18.
- Reed, M.S. and Dougill, A.J. 2002. Participatory selection process for indicators of rangeland

Strategic position of rangeland ecotourism: analyses of strengths, weaknesses, opportunities and threats from pastoralists and experts' viewpoint in Til Abad region, Golestan Province

E. Hoseini¹, M. Azimi^{2*}, H. Barani¹ and A. Sharifian Bahraman¹

1- Range Management Faculty, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran

2*- Corresponding author, Range Management Faculty, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran E-mail: azimi@gau.ac.ir

Received: 15.10.2020

Accepted: 06.12.2020

Abstract

Ecotourism as one of rangeland ecosystem services in the development plan of countries has been considered by governments and land managers. The goal of this study is a strategic analysis of rangeland ecotourism in Til Abad -Golestan province using pastoralists and rangeland experts' point of view. In this order, after identification of strengths, weaknesses, opportunities and weaknesses factors of rangeland ecotourism through face-to-face interviews, weighing and prioritization of factors conducted by a semi-structured questionnaire between 60 experts and pastoralists via SWOT model. Result showed that between strength factors 'seasonal aesthetic such as flowering of Saffron over a specific period of year' and 'economic income on account of rangeland ecotourism for pastoralists' with final weight of 0.389 and 0.287 were introduced with highest prioritization by pastoralists and experts. Among weakness factors 'lack of waste collection system and effect of garbage on aesthetic feature of the landscape' and 'lack of taking traditional knowledge and local human sources into consideration for ecotourism management' with final weight of 0.552 and 0.413 were introduced. 'Execution of international carbon sequestration project in the region and its economic potential' and 'reciprocal transmission of local cultures' with final weigh of 0.590 and 0.645 were identified among opportunity factors. Among threat factors 'weakness of ecotourism visitor's culture and lack of natural resources culture' with final weight of 0.449 and 0.669 was determined with highest prioritization by pastoralists and experts. In addition, strategic situation of rangeland ecotourism was determined as 'defensive' (WT) by pastoralists and 'competitive' (WT) by experts.

Key words: SWOT model, strategic analysis, ecotourism, ecosystem services.